

Адже гендерна рівність – це не про позбавлення чоловіків певних переваг і не про надання жінкам якихось привілеїв. Це про урівнювання прав кожного члена суспільства незалежно від її або його статі; про вибір, який має бути у кожної та кожного; про однаково гідне ставлення до кожної людини просто тому, що це людина, а кожне людське життя – найбільша цінність.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
2. Гендерна рівність та зелене відновлення: чи можливе одне без іншого? Конспект дискусії. URL: <https://ua.boell.org/uk/2022/09/09/henderna-rivnist-ta-zelene-vidnovlennya-chy-mozhlyve-odne-bez-inshoho-konspekt-dyskusiyi> (дата звернення: 23.01.2023).
3. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Національна академія наук України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Presidium/Pages/default.aspx> (дата звернення: 24.01.2023).
5. Рада ректорів Київського вузівського центру. URL: <http://rectors.org.ua/sklad-radi.html> (дата звернення: 24.01.2023).

Кузьменко О. В.,

*Заслужений діяч науки і техніки,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Поняття «гендер», як відомо, було введено в соціальні науки Енн Оклей в 70-х роках ХХ сторіччя. Воно походить від грецького слова «генос», що означає походження, матеріальний носій спадкоємності. У близькому значенні воно відповідає українському поняттю «рід», «досвід роду». Спочатку інтерес зарубіжних дослідників був зосереджений здебільшого на доведенні існування гендера, тобто у виявленні небіологічної зумовленості відмінностей між чоловічим і жіночим в культурі та в соціумі. З кінця 80-х років минулого століття дослідницький інтерес спрямовується на виявлення залежності гендерних відносин і гендерних ролей від культурного типу. Сьогодні «гендер» розуміється як розподіл ролей між статями в суспільстві з усіма наслідками такого розподілу: економічними, політичними, соціальними, культурними і психологічними, які неминуче впливають з цього. Тобто, під гендером розуміють організовану модель соціальних відносин між жінками та чоловіками, яка не тільки характеризує їхнє спілкування і взаємодію в сім'ї, а й визначає соціальні взаємостосунки в основних інституціях суспільства. Гендерні відносини постійно переглядаються, а отже, змінюються політичні, економічні, соціальні та культурні умови зовнішнього середовища на локальному, національному та міжнародному рівнях [1].

Відповідно, гендерна рівність – це рівні права і можливості для жінок та чоловіків у суспільстві, рівні умови для реалізації прав людини, участі в національному, політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, отриманні рівних винагород за результатами праці. Де, рівність не означає, що жінки та чоловіки стануть однаковими, але права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків не залежатимуть від того, народилися вони жінками чи чоловіками. Рівність між жінками та чоловіками розглядається як питання прав людини та як необхідна умова і показник сталого людиноцентричного розвитку.

Забезпечення гендерної рівності є серйозним ресурсом економічного та соціального розвитку та безпеки, який в Україні поки що використовується недостатньо [2], а відтак – входження країни як рівноправної до світового та європейського співтовариства, вимагає концептуального визначення, розробки й здійснення гендерної політики як основи формування гендерної культури, розвитку гендерної активності чоловіків і жінок, адаптації до світових умов творення гендерної демократії – складової соціальної демократії.

Важливим кроком у формуванні гендерного законодавства України стало прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року та Указу Президента «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26 липня 2005 року, якими запроваджено підходи паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Встановлено, по-перше, законодавство й проекти нормативно-правових актів підлягають обов’язковій гендерно-правовій експертизі. По-друге, в органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях запроваджений спеціальний координатор з питань гендеру. По-третє, Кабінет Міністрів України запровадив національний план дій щодо впровадження гендерної рівності. По-четверте, скарги на випадки дискримінації за ознакою статі розглядаються безпосередньо до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Таким чином, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» став основоположним нормативно-правовим актом, що спрямований на досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та ліквідації дискримінації за ознакою статі.

У грудні 2006 р. Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2006 р. №1834 була затверджена «Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року», відповідно до доручення Прем’єр-міністра України від 29.03.2010р. №13806/1/1-10 був розроблений проект державної програми з утвердження гендерної рівності на період до 2016 року.

Також важливими є закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» 2012 року, який передбачає заборону дискримінації, зокрема за ознакою статі і «Про запобігання та протидію домашньому насильству» 2017 року (11 січня 2018 року набула чинності норма документа про обтяжуючі обставини, з 11 січня 2019 року набули чинності інші норми закону), який визначає всі види домашнього насильства, і домашнє насильство нарешті стає кримінальним злочином.

На виконання законодавства ухвалюються національні, регіональні та галузеві плани дій, зокрема Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року від 5 вересня 2018 року

Крім того, у 2019 році Верховна Рада затвердила Виборчий кодекс, який передбачає запровадження гендерних квот в Україні на рівні 40%. Згідно з поправками до кодексу, у кожній п’ятірці партійного виборчого списку мають бути як чоловіки, так і жінки (не менше двох кандидатів кожної статі). Таких квот партії мають дотримуватися при формуванні загальнодержавного та регіональних виборчих списків кандидатів у депутати. Норма набуде чинності з 2023 року [3].

Необхідно зазначити, що сьогодні є дуже важливою проблема законотворчого процесу щодо забезпечення рівних прав і рівних можливостей жінок і чоловіків, заснованого на тому, що права людини є невід’ємною частиною загальних прав людини.

Сучасна державна політика України направлена на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- застосування позитивних дій;
- запобігання та протидію насильству за ознакою статі, у тому числі всім проявам насильства стосовно жінок;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;
- виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері;
- захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [4].

Разом з тим, законодавство України, на жаль, ще містить в собі певні застарілі підходи у ставленні до жінок, оскільки ще не відпрацьовано механізм для забезпечення гендерної рівності. Для досягнення європейських стандартів в українському суспільстві, необхідно запровадити:

- заходи щодо усунення існуючого нееквівалентного розподілу часового ресурсу між жінками і чоловіками на користь останніх;
- заходи щодо здійснення права на рівність і недискримінацію за статевою ознакою в сфері освіти (доступність, тексти, внутрішні статuti навчальних центрів, варіації в програмі залежно від статі, яких навчають, дотримання принципу гендерної представленості в історичних текстах, обов'язкове включення до навчальних планів матеріалу по гендерної рівноправності, реалізацію специфічних гендерних досліджень у вищій школі);
- заходи щодо усунення структурної (прямий і непрямої) дискримінації жінок у сфері культури та спорту, ЗМІ та ТБ;
- інтеграцію принципу рівності і недискримінації за ознакою статі в галузь охорони здоров'я (визнання різних потреб і запитів в залежності від статі, усунення практик гінекологічного та акушерського насильства);
- заходи щодо усунення сексизму та сексистських практик в ЗМІ, на ТБ. Забезпечення трансляції нестереотипного, плюрального і егалітарного образу жінки [5].

Список використаних джерел:

1. Кремльова О.М. Врахування гендерних аспектів у формуванні законодавства України URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7596
2. Гендерна рівність. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist>
3. Гендерна рівність та права жінок в Україні URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yoxQRyZOo5IJ>
4. Гендер в Україні: юридичний аналіз і рекомендації для ЗМІ URL: <https://imi.org.ua/articles/hender-v-ukrajini-yurydychnyj-analiz-i-rekomendatsiji-dlya-zmi-i882>
5. Рідна В.А. Гендерна рівність в сучасній Україні: дискурс та динаміка URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/31835/1/>